

MAGYAR MŰZSA

KÖLTT BÖJT - ELŐ HAVÁBAN.

A' Kotsiról való beszélgetésnek az utólja.

A' már most a' kérdés; hogy hol van az a' Helység, a' melylyet Broderithus Kotczének, Herberstein Báró pedig Cotzinak nevez? mikor sem Broderithus a' helylyet meg nem mondja, sem azt nem tudjuk, hogy hol vóltt az a' 4dik posta változtatás, a' melylyet Herberstein emleget? Ha annak a' Cotzi nevü helynek a' fekvését fel-vefszük; azt gondolhatjuk hogy Cotzi nem egyéb Kitseenél Mosony Várm. Hogy, a' névben egy kis különbség van, arra keveset lehet hajtani: mert könnyyen - meg lehet, hogy régentén Kitséet nem Kitsének; hanem Kotsének hívták. Leg-alább még 1515ben Cuspinianus az említett Könyvében, Bél Matyás Urnál a' 288dik oldalon Kotsének nevezi, ezt mondván: A' kik, (a' Maximil. Követjei a' kik közt vóltt Cuspinian. is) XIV. July meg-találták a' Királyt — — egy Kotsée nevü Várban a' Dunához közel. Ezt bizonyítja Bél Mátyás Úr is az ezekre a' szókra irrt. 9.) meg-jegyz. KÖPT SIN — — vagy Kitsee — — Gerbárd. de Rou az Insprukki Biblióthékát: és a' XVI száz. Író is emlékezik egy Coche (a' Magyar nyelv szerént Kotsee) nevü helyről: El-végezte (a' Cillei Gróf) hogy másodszor is szerentsét próbáljon, és Cochébe menván, a' mely M. Orsz. szélén van. 's a' t. Hogy pedig ezt az említett helyet, Mátyás Király alatt is Kotsének hívták, azt bizony. Bonfin. Dec. 3. L. 7. ezt mondván: M. Ország' Szélén — öszve-gyűljenek.

CORNIDES DANIEL.

b

A'

GRÓF BATTHYÁNI ÁDÁMNAK

A volt Ország' Birájának, és Dalmátzia, Horvátb és Tót-Országok' Bánjának Élete - leírása.

Ezen Grófnak Atytya, Batthyáni Kristóf vala, ki Leopold Császár' uralkodása alatt Vas Vármegyei Főispány, a' Dunán túl való Kéketnek Generál Kapitánya, és Pincernarum Regalium Magister vala, és az Annya Mária Bárány Palotfainak Leánya vala. Született Septemb. 13 kán, 1662 benn; mindjárt gyermekféjétől fogva, minden szorgalmatosságot nevelésére és taníttatására fordítottanak, és minekutánna a' Tudományokban jó fundamentomot vetett volna, követvén a' maga élet-idejének vonattatását, a' katonai állapotot választotta; a' mellyben 1682-benn azon Zenebonában, a' mellyet okoztak a' Parasztok Styriában, alkalmatosságot talála, az ő alkalmatos voltának jelét mutatni. A' Parasztokat megvervén Legrádnál, némellyeket közzüllök felakasztatott, és a' többit ki hová tartozott, viszfza-küldötte, t. i. az Ekére. Azután ugyan halállal fenyegettetvén, reávette vala magát, hogy a' Zenebonásokkal a' császári Tartományokba beüffön; de csak hamar megtért az ő ifjú vétkéből, és annál inkább igyekezett, hogy Királyságához való hívségének bizonyos jeleit adja. Minden Török ellen való táborozásban jelen vala, a' mellyek viseltettek ez ellen a' bétli megfzálás után: midőn 1685-benn Buda híjában ostromoltatnék, Esztergom alá méne, és ott sokat tett a' Városnak megvételeére, és a' Törökökönn vett győzedelemre. Midőn a' következő esztendőben Budát ismét megfzallának, nem csak az Ertseni Törököket megverte; hanem Margaita szigetén egy nagy ragadományt is szerzett, melly 200 ezer forintokra befűltetett. A' következő 1687 benn elveszté halál által az ő gyengédedenn fűrettetted édes Atytyát, és a' Császárnak megegyezéséből az Atytyának Tiszt-székebe következett; mind-

mindazonáltal nem sokkáig tartoztatá-ei ez ötetj az: ő Pallyájától, a' hol még több borostyán várakozik vala az ő aratására. 1689-benn Székes Fejér-várat a' ragadozó Törököknek körmei között kiszabadította, és a' következő esztendőben Kanisját feladni kényszerítette a' Magyarok által.

Erdödy Miklós Bánnak halála után, ennek helyébe következett, mint Dalmátziának, Horvát és Tó.-Országnak Bánja 1693-ban, és legottan elpusztította Maydánt, a' Tolvajoknak fészket, a' melyből a' Bosniai Törökök ottan ottan beütöttek Horvát Országba, és ott mindent elpusztítottanak. Hasonló szerentsével élt Babinográdnál, mely Vár a' Száva vízének szigetjében vala építve. Ezt a' Törököktől elvette, és őket nagy kárral viszfzaverte: 1696 több Városokat is húzott Károlyvára körül a' Tsáfszár' hatalma alá; u. m. Uranográciumot, Ujj-Tudorot és Velkadist. A' következő esztendőben Bibatsot is, régén Horvát-Országnak Fő-Városát, ki akará az ő ellenségenek kezeiből ragadni; de az ő Vitézi kuszorúja már egészfzen meg vala fonva, és nem leheté hozzá semmit többet ragasztani.

Midőn Carlovitzban a' Törökökkel békeffég kötött vala, Bétsbe méne nagy kéréső fereggel, hogy ott a' Lakadalomnak fényességét, melyet I. József 1699-benn tartott, az ő pompásonn öltözött és szepen felkészült Tótjaival és Horvátjaival, nagyobbra emelje. Utóljára Mártziusnak 13 dikán 1700-bann Ország' Bírójává tétettetett, és ezen méltóság a' Bánfággal öfszekaptsoltatván, követte őtet Augst. 26-dik napjáig 1703-bann, mely vala az a' szomorú nap, a' melyen ő életének 41-dik esztendejében meghala. — Felféges tulajdonfágokkal bíró ember vala; bölts és az időhöz szabott tanátsokat tudott gondolni, hirtelen megtudta magát határozni, és nagy vólt tselekedeteiben, mely által a' Ministereknek baráttfágát és Leópold' Tsáfszárnak kegyelmét megszerzette vala. — 1692-benn feleségül vette vala Stratmann Eleonóra Gróf kisasszonyt, ki által két Fiakat nemze, kiknek nagyfágaikat és érdemeiket az egészfz Nemzet tudja. La-

jos Kancelláriusi és Palatinusi méltóságra hágott, Kéz-
rolly pedig Generálja, vagy Fő Hadvezéreie lett, az
Austriai hadi népnek Baváriabann és Belgiumbann,
és végezetre R. Sz. birodalombeli Hertzegségre e-
meltetett.

*

*

A' N. Debretzeni Refor. Coll. Philosophiát, Ma-
thematikát tanító Professornak, az orvosi tudomány
Doktorának, és a' Bihár-Vármegye Törvény-tábla
Assessorának Ér-Hatvani, Hatvani is van' életének le-
írása. (A' melly a' meg-bóldogultnak egygy barátjá-
tól ide küldtetett, és mi töltünk minden változtatás
nélkül az É. Olvasóknak szemek eleibe terjesztetett)
Ér Hatvani Hatvani István Ur, a' ki egygy régi Ne-
mes Magyar Familiából származott, N. Hont Várme-
gyében, Rimaszombatban, 1718 dik Esz. December-
nek 21-dik napján születetett e' világra. Ő az egek-
től a' Műsáknak serege közzé rendtetett, és midőn
még e' felett a' Természet gazdag elméből talento-
mokkal fel-ékesítette volna: tudományának első
fundamentumit olly nagy előmenetellel folytatta, mind
a' N. Debr. Ref. Coll. mind pedig harmad fél eszren-
dőknek el folyása alatt Bájfelben Bernoulli, és Lejdában
Mussenbrock Professzor Urak alatt, a' kikben, nem
csak Tanítóit hanem, barátjait is szemlélte, olly elő-
menetellel folytatta mondom, hogy 1749 ben minde-
neknek akaratkjából és reá-állásokból a' Philosophiá-
ban és Mathematikában Professori hivatalra választ-
tatott. Mussenbrock Urnak vezérlése alatt az orvosi
tudományt is magáéva tette, a' melly tudománya ki-
váltképpen, az egész Országban nyilván való boros-
tyán-koszorúját szerzette. — Jeles tudományokkal
fel-ékesítettvén, Professori hivatalához kezdett, és az
Cártésius dögletes Philosophiájának el-törlésével, a'
melly majd egész Magyar-Országban el-harapozott,
magának hírt nevet szerzett, és a' helyeit az ötet-
halgató Ifjúságokat az igaz Philosophiának forrására
vezette; mellyre nézve a' maga tulajdon munkáját ez
alatt a' titulus alatt: „*Introductio ad Principia Phil.
Solidoris*“ 1757-ben Debretzenben ki-adta, a' melly-
nek különös meg-visgálását a' Tudósokról való Lip-
siai

fiái Uifágokban 1773-dik a' 23-dik héti-levélben meglehet látni. *)

Ő fedeztefel a' Nagy-váradí meleg feredőknek is hasznokat; írott arról egy munkát ilyen titulus alatt: „ *Thermæ Varadienses* “ a' minthogy valóság-gal is annak külső és belső éléfével számlálhatatlan felebaratjai hozattattak a' sírnak szeléről ez életre. Az el multt 1786-díknak kezdeténtsendes és nyugodalmis életre adván magát, életének 68-dik esztendejében, Professori hivatalát, a' mellyet ő már az emittett Coll. egészsz ditsérettel 38. esztendőig viselt vala, le tette; hogy hanyatlani kezdett életét a' fok gondoktól egynehány esztendeig meg szabaditaná. De az emberi igyekezetnek mindég ellenében törekedő fors nem engedte, sem néki, sem gyermekeinek, sem barátinak, hogy ezen áldott kívánságnak részesei legyenek; hanem azt tselekedte, hogy még azon esztendőben Decembernek 16 díkán egy fájdalmas kólika által lelkét kibotsáfsa. — Az ő Felebaratjainak boldogságok eránt határtalan és maga hasznát nem néző szorgalmatosfága, és az, azzal öfzfe-kötetett felebarati szeretet, az ő Hazafiainak szemek előtt, ezen tudós férjfiat örök tiszteletre méltóvá téstik. — Az ő maga nevét viselő Fija mostanában emlékezetére egy márvány-kő oszlopot állittat, ilyen fe-lyűl írással:

Stephano de Hatvan, parenti,
Philosopho, Medico, Mathematico,
Monumentum hoc erexit Filius] ő Μονομνος.

* * *

*Mit téfzen a' máí Világnak ez a' szó: Philosophus?
és ki az igaz Philosophus?*

A' szegény Philosophia szinte a' Vallásnak forsát szenvedi. — Az is véghetetlen szakadásokra osztja

*) Ezen tudós férjfiúnak életéről és Írásairól lásd *Acta erud. Lips. Anni 1751. p. II. p. 189. Sc. Mus. Helvet. T. II. p. 8. Neugelehr. Europa Tb. XII. S. 851. Sc.*

magát, az is el-veszté a' maga régi julsait, igaz el-mebéli meg-fogásait (ideas), el-felejtkezék az ő eredetéről, és a' bolondozóknak játékvá tétetődött, mely minden Nézőnek mejj és gyomor valásztó hártáját, meg-refzketteti. — A' ki szüntelen tsak egy rongyos palástot, vagy dolmányt visel, vakmerőül tseleke-szik, embert gyűlölő; a' ki ostoba dólgoakat tanít és oltalmaz, bolondházba való tselekedeteket gyakorol, az embereket kerüli, a' kikkkel nem tud társalkodni, a' ki a' társaságban parasztosonn viseli magát, az ő éle-tének idejénn zúgolódik, és az ő fetét kamarájának vakundokja; az hivattatik ma *Philosophusnak*, és így minden uj *Philosophus*, bolond, és minden bolond, *Philosophus*.

Ez a' szent Nevezet: *Philosophia*, minden kü-lön-ít szerető tsuda bogárnak, durvának és ember útálónak tituluffa. Sőt a' szemtelen ember gyűl-ő gonosztévő, ki közönséges gyalazatját ortzátlanság-gal nézi, *Philosophiai Lélekkel* fel-ruházottatnak mondattatik lenni, ki magát a' jó rend alól ki vészti, és a' Törvényekkel tsúfolódik. Az Istenfégnak ta-gadója, és a' földi Felfégnek meg-vetője, nagy Lel-keknek mondattatnak. Ezen szájjal kérkedő Vité-zek és földön tsúfzó bogarak, a' veszedelemnek kö-zelítésekör a' *Philosophiai* nevezettel, mint egy köpe-nyeggel befedezik az ő gaztesteket, hogy azok a' ron-gyok észre ne vétetődjenek, a' mellyek az ő alsó ru-háijáról alá-tsüggnek. — — Fájdalom! anynyira mentt ez a' Tudomány, hogy ennek Papjait és Tanítóit nem a' Minerva' és Apollo' Templomának pitvaraibann, hanem a' hordók alatt, a' fogházakbann, bolondok' tornyaibann, kazalfákann, [vagy szégyen - kövekenn kell keresni.

Az én Itéletem szerént a' *Philosophus*

Egy olyan ember, a' ki a' Világgal barátságos-son tud élni, és magánn a' Világ nélkül minden tör-ténetekbenn segithet. A' maga értelmeihez erőssen tartja magát; de azokat másokra erővel nem tojja. Szánakozva nézi a' tévelygőt; de nem tsúfolja; a' kül-

külsőkben éppen az, a' mi más emberek; és tsak belől nyomódik-re a' tökéletességnek persétje, a' mellyet az ő szíve és okosága jól érez. Munkás hazafi, jó Feleseg-tartó, szeretetre méltó Atya, hathatós tselekedetű barát, társaságba való ember. Nem jár merőn, mint a' Régiek, sem ide s tova nem botorkázik, mint a' mai Bőltsek. Mindent szeret, és minden betsűli őtet; az ő tanításait nem kerülük, sem az ő fő elmebéli tartásaitól (principia) nem iszonyodnak; Tsendesek és hathatósok az ő szavai, minden kívánja az ő társalkodását, és az ő barátságát megnyerni igyekeznek. Tsak erősfégek és a' maga elete által boszszúzza meg az ő ellenfégeinek rágalmazásait, és tsendeséggel törli az ártatlanságnak kintősférőit a' képmutatóknak nyálát. Bátran mégyen azon az úton, a' mellyet néki az ő munkás lelke előre kijegyzett, és a' botrányozásnak követ szemesen és megvetőleg kigördíti az útból. Egy indulat sem uralkodik rajta, hanem ő maga Ura minden kívánságainak. A' dicséretet kevésre betsűli, és neveti a' gyalázót. Szívén tsendességében szereti a' Világot és annak lakosait, mértéktelenül él annak gyönyörűségével; de azt éppen azért kettős édesféggel érzi, és a' földön a' legkissebb pontot is észre vézi, melly a' semmit nem Visgálónak szemei előtt homályban marad. Soha sem jár szik különös természetű tsuda bogarat, ki kerüli azt, a' mit mást lát, hogy téfzen, seuki sem tanulhatja ki őtet, és magában és jó lelki eszméretében el-rejtettetvén, tsak egyedül tudja ő, hogy kúsoda. A' szerentse fel nem fűvja őtet, és a' szerentsétlenség félelmesé nem téfzi. A' Monárkhájának Jobbágya, de nem rab szolgája; szereti a' maga Felelegét; de nem imádja; örvend a' világgal; de soha bé nem fellegezteti okosságát; hiszen; de az ő hite nem vak: dolgozik a' közönféges Társaságért; de magát annak kedve-töltésének fel nem áldozza. Hé-ró; és nem félelmes szívű; fokát gondol; de keveset szól. A' világgal él; de a' világ nem úgy él, mint ő. Meg hal; de a' hatalmas halál, meg nem resz-ketteti az ő fel emelkedő lelkét. Talám a' Teremtés-ben észre-vételesen; de az ő helye fokkáig üresen ma-

marad. " — Illyennek gondolom én azt az embert, a' ki meg-érdemli, hogy Filozófusnak neveztessek. "

Mi adhatott okot az Irónak ezen gondolatokra, a' dölgoznak valóságát értő figyelmetes Olvasó meg itelheti; mert p. o. ha egy Gonofztévőt az ő bűneiért a' szégyenszékre kiállítanak, és az rántzba szedett homlokkal néz-alá az ötet nézőkre, azt mondják felölle; hogy *Philosophus*: ha valaki másképpen viseli magát, mint más, *Philosophus*; ha a' Vallást éretlen ítélettel ragalmazhatja; *Philosophus*. — Koránt sem; nézd meg mi az igaz *Philosophus*, és pirulj-meg, ha magadat annak tartod, 's annak leg-kissebb leírt tulajdonosságát sem érzed magadbann.

King of the Earth

A' Tudományoknak széles határjai között egy Tudomány fints, melly az emberhez méltóbb volna, mint a' melly erről tanít: *mi az Ember?* nem is talál édesebb foglalatosságot a' valóságos emberi elme, mint a' mikor az emberi valóságnak mélységébe mérülvén, illendőképpen meg-fontolja, mi emeli feljebb egygyik embert a' másiknál, és mi téfzi az embert arra méltóvá, hogy az emberi nevet meg-érdemélje. — A' kik ennek vizsgálására nem vetik szíveket, ha Nagyok, az alattok valókkal nem egygy féle Valóságoknak tartják lenni magokat; ha kisebbek, amazok előtt, mint alacsonyabb nemű teremtesek, a' földönn másznak, mellyet amazok még-is kívánnak töllök. Kitsoda nem tiszteli hát az olyan Fő-Rendet, a' ki a' szegényt a' mélyfégből fel-emelvén maga mellé helyhezteni; és ki nem boszszankodik arra, a' ki valamelly Fő-Rendnek alkalmatosfágot szolgáltat, hogy ez annak ösztönözésére még jutalom alatt tegye-fel ezt a' kérdést: *Ha le kell é a' Fő-embernek a' szegényhez botsátkozni?* — Éppen erre kényszerítették *Portzia Ferentz Hertzeg*, mellyre nem jutalomért, hanem emberi szeretetből, így íra *Paulsen Ur.* "

Ez

Ez a' kérdés: „Valiyan a' józan okosságú ember, hibás dolognak tarthatja é, ha valamely főember emberi szeretetből az ő szegény felebarátjaihoz le-ereszti magát? — Éppen, olly méltó a' felféges Fel-tévőhöz, mint a' mitsodás gyalázatos a' reá alkalmatosfágot szolgáltatónak.

Ellenben nem régen ez a' kérdés adódék ki Észákon: *Valiyan a' Fejedelmek is emberek, vagy ember-ré lett Angyalok volnának é?* És az erre felelt, úgy vagyonnal akarnám én, hogy felelnének amaz kérdésre is az emberifégnek javára. Ez légyen az én jutalomom.

A' Természettől mindnyájan tsak embereknek alkottattunk: Tsak a' közönséges Társaság szüli a' külömbseget; mindazáltal ezen nyilvánfágos fel-tétellel, hogy; a' mint az állapotok emelkednek; úgy azoknak tisztjei is nevedeknek. A' kényszerítő kötelességeket parantsolják a' Törvények, és a' szabad akarattól függőket az érzés.

A' jó tselekedetekre ki ki alkalmatos; a' nemes tselekedetekre tsak kevesen birnak alkalmatos mivólttal; de a' nagy téteményekre tsak a' Fő rendek lehetnek alkalmatosok; mivel az ő munkálkodó tehetségnek leg szélesebben ki-terjed határa, és hogy azt tellyesíttfék, kinek kinek hivatala kívánja.

A Fő-rendeket téfzi a' születés; de a' Nagyokat szüli az érdem. Valóságos emberi szeretet nélkül egygy érdem sem származhatik, sem meg nem állhat. Mivel rehat bódog foglalatosság, az embert beszülni, és a' szenvedőt enyhíteni; erre nézve a' józan okosság mint leg-bőltsebb eszközül adja a' Nagyoknak ezen végnek el-éréfere, a' *le-botsátkozást*, mellynek betsi a' Rágalmazok által nevededik.

Tsak a' roszfz tselekedetek azok, a' mellyek meg alatsonithatják a' Kitsinyt; tiszteletlenné tehetik a' szegényt, nemtelenné a' gazdagot, és a' Fő-rendeket méltóságoktól meg-foszthatják: de a' Nagyot

egy le-botsátkozás sem engedi-meg, hogy el-effék. És a' midőn ő annak bizonyfágául, hogy ő is ember, el-tántorodik, a' szívek az ő vetett ágjaikba be-fogadják.

Mert ha ő az embereket bódogítani akarja, elméni kell nékie azokat; és ha meg akarja elméni, szükség hogy azoknak allapojokig le-botsátkozzon. Az ő nagysága tsak ugyan benne marad, sőt még feljebb emelkedik, a' midőn minden szívetet thronúfful és ülő székül foglaltt magának.

A' külső felség tsak tornyon lévő kakast öltöz megára, melly szelet mutat, valahányszor mű-athat, és a' pávának üres fényességét. Eppen úgy, a' bővadukozás, melly hasonlő a' hoz a' szerentse fazékhoz, melly egy kegyelem fijának kedvéért, ezereknek szerentsétlenségét nyeli-bé, és az a' kö szívfűség, melly magán kívül jajt nem érez, mind a' ketten az emberi szeretetnek idétlen fajzatjai.

A' bölts le-ereszkedés tehát az a' Nagyra nézve, a' mi az okos fel-emelkedés a' Kitsinyre nézve, t. i. Öröm és tisztelet.

Ti Fő-rendek! száljatok alá tsak a' ti meredék tetőtökről. Valófággal meg fogjátok tapasztalni, hogy mitsoda gyönyörűség vagyon az emberi szeretetben. És ha tsak ugyan meg nem lágyúl szívetek, a' ti hidegségteket és érzéketlenségtöket leg alább érezzétek. Bizony! így nem lesztek többé a' ti Uri állapototoknak közepette rab-szolgák, nem lesztek tovább a' közönséges társfágnak akadályai és ellene' játszói; hanem a' Közönségnek előmózdítói, hasznot szerzői, és köteleffétek szerént élők. De

Ti Nagyok! kik az emberi szeretetet drága tapasztalás által, utóljára drágán meg-vásároltátok, igyekezzétek azoknak is szívét meg-nyerni, a' kik az Országban magokat Nemeseeknek nevezik. — Ezeket az ő alá való testifégeknék tengerén úszkálókat, gyémánt mejj-vassal édesgesfétek az emberi szeretetre és köz-

ha-

haszonra, a' szárazra. Egygyik kezeteket nyújtsátok nékiek, és a' másikat az Égre tartván, esküdjétek meg: hogy az embert csak a' tselekedete téfzi emberre. Drága gyóltal kényyetek-fel őket örömrre a' szeretnek olajjával, hogy magoktól fel-keljenek. Magok meg fogják őket ofztán a' vírtusnak és a' mi megvilágosodott Századunknak tisztesfégre vallani; hogy az igazság és Jótétemény olyan bódogság légven, mellyet sem a' bolond, sem az almodozó nem esmér

Az emberi szeretnek gyakorlásában tegyétek tükörül a' követésre Títust és Márkus Auréliust, kik az ő ditsőségeknak eszközeit el-adták, hogy a' nyomorúsággal tufakodókat az ő infégeikből ki-ragadják.

És a' köz használásra, nem halljátok? hogy Fridrik Vilhelmnek és Józsefnek minden napi tselekedeteik, így intenek benneteket:

Nagyok! tanuljátok kúnyhokban múlatni:
Embernek így lehet méltán hívattatni!

Paulsen.

*A' Posonyi Könyvnyomtató Mivbellyekben kijött
vagy. sajtó alatt lévő könyvek.*

I. Kijöttek.

1. Szigvárt Klastromi Története. két szakaszban 8. részben. Nyomt. Posonyban Landerer Mihály betűivel 1787-ben. az ára köttetlen 2. for.

Ez a' Könyv egy Rómán, mellyet Német-Ország nagy kedvesféggel vett és olvasott, és még életbenn lévő Müller Ur a' Szerzője, ki Göttingábann Theológiai és keresztyeni Erkölts-tudományt tanító Professor. A' könyv bizonyos véggel meg-egygyezölég van kidólgozva, és felféges tanításokkal rakva, úgy hogy tellyesféggel nem szorúlt a' mi ditsérésünkre. — Magyar nyelvre fordította Szabó Dávid Ur. Ha vallyon

az eredeti Irás' hathatóságának meg-felelé, és olly remekül van e' fordítva, mint az eredeti nyelvenn (néme-enn) íratott? annak meg ítélése nem kötelességünk; minthogy a' mardosó rostálásnak a' mileveleinken helyett nem akarunk adni, mellyeket tsak a' tsendes Múfai Irás' modjának, a' ki-jött könyvek' előszámlálásának szenteltünk, anynyival is inkább, hogy az egyfzer világosfágra jött könyvek a' Közönfégnek kezeinn forognak, a' melly éppen nem szorúlt arra, hogy más ítéletére támaszkodjon. Tsak ugyan a' fordításról mondhatjuk, hogy jó és tiszta Magyarfággal van írva, kivéven a' számofotska ujj szokat; de minthogy minden dólgot és tselekedetet a' végből lehet meg-ítélni; nem érdemli tellyesléggel a' Fordító, hogy azért kissebbittesfék; mert mind jó vege l tselekedte, a' mit tselekedett. — Olstán, hogy tulajdon ítéletünket ki-mondjuk, bizony nem is mind rosfz az; a' jókat hát köszönjük meg nékie, a' rosfzak helyett pedig igyekezzünk jobbakat tsinalni. s a' többi.

2. *Nemes Ember.* Posonyban 1787-ben Patzkó Ágoston' betűivel 4. rész. — arra 1. for.

Ez a' munka már ez előtt egynéhány esztendőkkel látta-meg előszfzör a' magyar világosfágot, és mivelhogy az első nyomtatásbéli könyvek el-költenek, most ujira nyomtattaték. Ha vallyon a' meg-bóldogúltt *Faludi Urnak*, hólta után világosfágra lépett munkája legyen e', vagy nem? nem tudjuk; de elég az, hogy a' *Faludi* kéznek egy remek munkája, Tanításfal tellyes, és meg-érdemli, hogy tudja az ember, mi van benne, hogy a' szerént tselekedjék, kívánt az ollyan Ember, a' ki a' Nemesféget nem tsak abban helyhezteni, hogy egy féltuttzet jobbágnak parantsolhat; hanem abban, ha a' szív nemesül gondolkodik és tselekezik. Nyugodjanak hát tsendesen *Faludinak* hamvai; az ő emlékezetét hamuvá nem engedni válni ez a' munka. —

3. *Imádságos Könyvetske, melly a' Római Anyaszent-egyházban lévő nemes szívek' számára szenteltetett.* Poson-

*sonbann Véber Simon Peter betűivel 1787 ben 8. rész, ár-
ra 12. kr.*

Ebben az imádságos könyvetskében minden ne-
vezetesebb alkalmatoságokra való könyörgések talál-
tatnak, mellyek a' bánatos szívet meg nyugtatják, és
az Istenhez a' lelket fel-emelik. A' mi a' Könyörgés-
nek természeti tulajdonsága, azt fel-lehet ezen köny-
vetskében találni; világos egygyűgyűséggel vagynak
írva, és nagyobbára az egy könyörülő és Jóltevő Is-
tenhez vagynak igazítva imádságai, a' ki egyedül hal-
gathatja-meg és tellyesítheti-bé a' könyörgőnek szükség-
seit. — Oh melly jó volna minden Kathólikus Ke-
reszttyénnek ezen könyvetskére szert tenni!

4. II. JÓSEF Tsáfzár' Imádságos könyve. Pofony-
ban Véber Simon Péter betűivel 1787.

Ebben a' könyvetskében tsak 12. könyörgések
foglaltátnak-bé, a' mellyeket valaki itt a' József ne-
ve alatt. A' Gondolatok benne szépek és igazak, a'
mellyeknek minthogy minden bizonynyal mind meg-
kellettek Józsefnek fejëbenn fordulni, méltán nevezi
az Író, József Imádságainak. De oh melly sok fogyat-
kozással vagyon e' mnnkátska. Sok olyan Tsáfzari
gondolatok maradtak-ki innén, a' mellyek hát ha a'
leg felsőbb helyet foglalták és foglaljak a' felféges
főben. — Talám ha meg reá-veszi magát, hogy kö-
nyörögjön a' József képebenn, azokat is hozzá ragaszt-
ja az Író. — Elég az, hogy ez a' könyvetske 4. fele
fordítással jött-ki magyarúl.

II. Sajtó alatt vagyon.

1. Hallónak böldeg esteje — két szakasz. Simon
Péter Veber Könyvnyomtató Mívhellyébenn. 8. rész.
arra lészén 1. f. 30. kr.

Ebben a' könyvben egy fő Minister Halló név
alatt oktatja a' Fejedelmet, hogy millyennek kell
lenni az Uralkodónak, Kivagynak benne tsinálva
azok az Útak, a' mellyeken folyjanak a' közöntéges
dol-

dolgok; miképpen kelljen az Országban az Igazságot, kereskedést, Tudományt, jó erköltsöket virágoztatni. Ez a könyv csak Román ugyan, de teljes bölts oktatással, mint a *Fenelon Telemakja*, melly voltaképpen meg-érdemli hogy ezt mondjuk róla: Aki nem bízik az inához 's pennájához, hogy verset futhat 'sírhat Fenelonnal; ne fogjon az Román íráshoz. Ugy de *Hallót* e'hez hasonlítják, melly az olvasás közben egészen uralkodik a' szíven. — A' mostani Würtembergi Herizegné anynyíra meg-szerette ezt a' könyvet, hogy belőlle számös Exemplárokat vétetvén, azokat a' maga Tartományjaiban elosztatta — oh vajha ilyen hathatosságát lehetne ezen munkának reményleni a' mi nagy fő Afzszonyfaginkban!

* * *

A' 18-dik Század' emlékeztető Oszlopa.

Német nyelven jött-ki egy könyv, mellynek titulusa ez: *Zusammenkünfte in den Elysäischen Feldern*. u. f. w. vagy: *Az Elysiumi mezőkön való öszsze-menetelek a' közelebb meg-bóltt fő Embereknek s a' t.*

Ez a' könyvetske, melly egygyütt való beszélgetésben íratott, a' 18-dik Század' emlékeztető Oszlopának neveztetik; meg-is kell rólla vallani, hogy a' ki a' benne lévő tzelezásokat érti, nem kevés gyönyörűséget érez olvasása mellett; a' honnan úgy itelem, hogy nem kedvetlen dolgot tselekézem, ha belőlle egy darabot ki-szakasztván, szóról szóra magyarról ide írok. A' második öszszemenetelben, minekutánna *Tsitben*, az a' híres *Burkus* Generál csak egycdül maradott volna, *Mendelsohn* és *Lessing* barátságos beszélgetések között hozzá érkeznek. Mond

Mendelsohn. Örökke igaz marad a' Plató szava! A' mi kívánságaink soha meg nem halnak!

Lessing. Jól vagyon! Itt jobban lehet a' Philosphiáról beszélni, a' hol minden bizonyos, mint sem amott, a' hol a' mi igazságaink, csak a' mi keskeny tudásunktól vették az ő lételeiket.

Tzi-

28

Tzithen. Plátot, és a' Filozófiát férre kell tenni. Jó napot, Uraim!

Mendelsobn. O! ez a' mi derék Tzithenünk. Ezerszer jó egészséggel Uram!

Lessing. Békeség! nemes Hadakozó, a' békeségnek mezejeiben!

Tzithen. Jó Uram! jó! hagyjunk békét már a' komplementumoknak; békeség, vagy nem, már itt vagyok; a' hova hoz mindnyájunkat az emberi sors! de — ha! az a' mi Filozofus Mosesünk! A' másik Urat nem esmérem, bajuszszomra mondom! az is talám Filozofus?

Mendelsobn. Ugy vagyon, Generál Ur, amaz híres Lessing.

Tzithen. Szolgája az én Uramnak, Szolgája! sokat hallottam az Urról, sok munkáját is olvastam; de ízemélly sznrént oda fel nem esmértem, a' hol többet kellett bajoskodnom az én Húszárainnal, mint sem a' Tudósokkal! —! — Éppen most ötlök eszembe; Az Ur az, a' ki Major Tellhájmot írta, vagy hogy hívják azt a' theátrumi munkát?

Lessing. Barnhelm Minnának. Generál Ur! Én vagyok Szerzője ezen Játéknak! Én akartam a' Német theátrumi Játékok igaz példáját a' Nemetek' eleibe írni, és az ízit szájókba adni; de semmire sem mentem!

Tzithen. No! semmi sem! örvendek hogy itt esmerettségére juthattam; engemet örökké nagyon gyönyörködtetett az Ur' Tellhájmjá! de ez már mind elmúlt! éppen úgy tértünk-vissza a' Világnak piatszárról, a' mint oda mentünk, semmit sem hozván el magunkkal onnan egyebet, az elmúltaknak emlékezténél! Hm! szinte magam is a' Filozofiába elegyedem! — De felejtkezzünkkel Uraim itten, minden unalmas és kedvetlen dologról! Tettzik a' lakás itt az Uraknak?

M.n.

235

Mendelsobn. Igen nagyon! minden jó indulatokat kielégítő eledelre találunk itten. Itt csak a' nyugalom, tsendeség, öröm és boldogság lakoznak!

Lessing. Majd mindjárt meg-szokja a' Generál Úr is az itt való lakozást. Egy olyan erős tüzes Hada-kozó, úgy itélem, hogy végezetre az életnek terhe alatt el-lankadván, a' nyugalomra kívánczozott?

Tzithen. Ugy nagyon! úgy nagyon! Mit tsinál az ember a' világon, ha a' munkára nintsen ereje? Tsak a' mi nagy Fridrikünk nem unta még meg a' hartzot; mint egy Ifjú, úgy dolgozza még az ő Országának boldogságát — az egész Német Országnek boldogságát; és ötet féli és tisztelettel egész Európá, és most is izintugy refzket tölle a' Kabinetban, mint az elöt a' verekedő mezőkön. — — — (a' tűzbé top-panván) úgy nagyon Uraim! bizony a' Fridrik' emlékezete soha el nem múlik, valamig tsak fenn-ál a' Világ; mert elötte soha sem volt egy Monárkha is hozzá hasonló, és soha a' maradéknak egy Monárkha-ja sem bátorkodik az ő nyomába hágni! Az Isten tar-tsa-még ötet még sokkáig a' földnek, mellynek az ő halálát méllyen meg-kelletik érezni.

Mendelsobn. O!- azt tsilekfszi az Örökkévaló, mind addig, mig az ő böltsesége ezt kiáltja: Eleg! —

Lessing. Addig a' földről el nem ragadtatik, mig az ő jótéteményeinek, az ő tökéleteségeinek mér-teke bé nem telik, és akkor — akkor jön a' béke-fégnek lakó helyére nagy diadalmi pompában, a' holt az a' leg kissebb és észre vétetlenebb tselekedete is határtalan boldogsággal fog meg-jutalmaztatni!

Tzithen. (meg-illetődve). Bizonnyal! — bizony! — Ah én meg-sibbadott erű Öreg! hideg borza-dást érzek az én tetemeimben, ha a' Fridrik' ki-múl-lásáról gondolkodom — 's még is

(A' Braunsvájgi Leopold Hertzeg jön)

(A' többit máskor.)